

Επικύρωση της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης: Από τις ευρωπαϊκές πολιτικές στις εθνικές εφαρμογές

Φωτεινή Λιόση

Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών

Abstract

The purpose of this paper is to investigate the reasons why the certification of non-formal education and informal learning in Greece is more related to the enhancement of the employability of the individual and less to the promotion of its social inclusion. Additionally, it aims to look into the prospects of linking certification of non-formal education and informal learning with Greek higher education. The sample of the survey consisted of people working professionally in the field of non-formal education and the development of policies to promote certification of non-formal education and informal learning in Greece and Europe. Research data were collected through twelve semi-structured interviews and thematic analysis was adopted. It revealed two main reasons why certification of non-formal education and informal learning is mainly aimed at the employability of the individual. The first concerns the design of the national certification system of non-formal education and informal learning based on the needs of the labour market and the second the difficult economic conditions prevailing in Greece today. Finally, it appeared that linking the certification of non-formal education and informal learning to higher education could be achieved by changing the existing system of access to higher education.

Key-words: Certification, non-formal education, informal learning, employability, higher education.

Περίληψη

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των λόγων για τους οποίους η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης στην Ελλάδα συνδέεται περισσότερο με την ενίσχυση της απασχολησιμότητας του ατόμου και λιγότερο με την προώθηση της κοινωνικής του ένταξης καθώς και των προοπτικών σύνδεσης της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ελληνική ανώτατη εκπαίδευση. Το δείγμα της έρευνας αποτελείτο από άτομα που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στο πεδίο της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της ανάπτυξης πολιτικών για την προώθηση της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω δώδεκα ημιδομημένων συνεντεύξεων και για την ανάλυσή τους υιοθετήθηκε η θεματική ανάλυση. Από τη θεματική ανάλυση αναδείχθηκαν δύο βασικοί λόγοι για τους οποίους η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης στοχεύει κυρίως στην απασχολησιμότητα του ατόμου. Ο πρώτος αφορά στο σχεδιασμό του εθνικού συστήματος πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και ο δεύτερος στις δύσκολες οικονομικές συνθήκες που κυριαρχούν σήμερα στην Ελλάδα. Τέλος, φάνηκε ότι, η σύνδεση της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση θα μπορούσε να επιτευχθεί αν αλλάξει το υπάρχον σύστημα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά: Πιστοποίηση, μη-τυπική εκπαίδευση, άτυπη μάθηση, απασχολησιμότητα, ανώτατη εκπαίδευση.

Εισαγωγή¹

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η ανάδειξη των πολιτικών που αναπτύσσονται σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για την προώθηση του ζητήματος της επικύρωσης της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης. Για την υλοποίηση του παραπάνω σκοπού θα αναλυθούν ευρωπαϊκά και εθνικά κείμενα πολιτικής και θα πραγματοποιηθεί έρευνα σε άτομα στην Ελλάδα που γνωρίζουν επισταμένως το πεδίο της επικύρωσης της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης. Στη συνέχεια, κι αφού αναλυθεί το γενικότερο πλαίσιο τόσο ευρωπαϊκό όσο κι ελληνικό θα διατυπωθούν τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας, θα παρουσιαστεί η μεθοδολογία έρευνας, θα γίνει η ανάλυση των ευρημάτων και θα απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν.

Ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου

Η επικύρωση της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης βρίσκεται σε υψηλή θέση στην ατζέντα της εκπαιδευτικής πολιτικής σχεδόν όλων των Ευρωπαϊκών χωρών (CEDEFOP, 2008). Ολοένα και περισσότερες χώρες θεωρούν την επικύρωση σημαντικό μέσο προώθησης της δια βίου μάθησης και παράλληλα τονίζουν τη σπουδαιότητα να καθίστανται ορατά και να πιστοποιούνται τα μαθησιακά αποτελέσματα που αποκτώνται εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, δηλαδή μέσω προγραμμάτων κατάρτισης, διαδικτυακής μάθησης, εθελοντισμού, στο χώρο της εργασίας, του σπιτιού, στον ελεύθερο χρόνο (CEDEFOP, 2009).

Τα μαθησιακά αποτελέσματα που αποκτώνται μόνο μέσω της τυπικής μάθησης δεν μπορούν να αποτελέσουν απάντηση στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, όπως τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, ειδικά της ανεργίας των νέων, η έλλειψη δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, η αύξηση της φτώχειας και της βίας και η δυσκολία της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που μειονεκτούν (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015). Η αρχική εκπαίδευση δεν είναι πλέον αρκετή για την κοινωνική και οικονομική συμμετοχή των ατόμων στην κοινωνία της γνώσης (Dunekot, Scanlon κ.ά, 2007). Χρειάζεται συνεχής, δια βίου επένδυση σε γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες, ώστε το άτομο να καθίσταται απασχολήσιμο και να συμμετέχει στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική του ζωή έχοντας πρόσβαση στα θεμελιώδη δικαιώματά του και απολαμβάνοντας αξιοπρεπείς

¹ Το κείμενο αυτό βασίζεται στα αποτελέσματα έρευνας μεταπτυχιακής διατριβής στο πλαίσιο του διαπανεπιστημιακού-διατμηματικού προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών « Πολιτική Ανώτατης Εκπαίδευσης: Θεωρία και Πράξη » (MaHer) υπό την επίβλεψη του καθηγητή Γιώργου Σταμέλου. Η παρούσα εκδοχή του κειμένου είναι μετάπλαση του αρχικού κειμένου.

συνθήκες διαβίωσης. Ο ακρογωνιαίος λίθος της επιτυχίας της Ευρώπης είναι η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού της (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Πιο συγκεκριμένα, η επικύρωση της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης συνιστά μια εθελοντική διαδικασία επιβεβαίωσης από έναν εξουσιοδοτημένο φορέα ότι ένα άτομο έχει κατακτήσει μαθησιακά αποτελέσματα, τα οποία κρίνονται με βάση ένα σχετικό πρότυπο. Κατά τη διαδικασία της επικύρωσης προσδιορίζονται, καταγράφονται, αξιολογούνται και πιστοποιούνται τα μαθησιακά αποτελέσματα που έχει επιτύχει ένα άτομο σε μη-τυπικά και άτυπα μαθησιακά περιβάλλοντα. Η διαδικασία της επικύρωσης, συνεπώς, επικεντρώνεται στο ίδιο το άτομο και στις πραγματικές δυνατότητες του δυναμικού του και καταλήγει στην απόκτηση ενός τυπικού επαγγελματικού προσόντος, το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί στην επαγγελματική σταδιοδρομία του ατόμου ή/και στη συνέχιση της εκπαίδευσής του (CEDEFOP, 2015). Έτσι, η μάθηση εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος καθίσταται ορατή στην κοινωνία, στο εκπαιδευτικό σύστημα και στους εργοδότες με αποτέλεσμα να δίνεται στο άτομο η δυνατότητα της προσωπικής και επαγγελματικής του εξέλιξης (CEDEFOP, 2017).

Συνεπώς, ο σχεδιασμός της πολιτικής για την επικύρωση της μη-τυπικής και της άτυπης μάθησης στρέφεται γύρω από δύο άξονες: την ενίσχυση της απασχολησιμότητας του ατόμου και την προώθηση της κοινωνικής του ένταξης.

Πιο συγκεκριμένα, η απασχολησιμότητα συνδέεται με την ικανότητα, τη δυνατότητα και την ευελιξία που διαθέτει το άτομο να μαθαίνει συνεχώς και να αποκτά νέες δεξιότητες, με στόχο την απόκτηση ή τη διατήρηση μιας θέσης εργασίας (Dunekot, Scanlon κ.ά, 2007). Συνεπώς, η ικανότητα απασχολησιμότητας του ατόμου βρίσκεται στον πυρήνα της δια βίου μάθησης και για να καθίσταται απασχολήσιμο θα πρέπει αφενός να αποκτά ή να επικαιροποιεί τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες που διαθέτει, ώστε να συνάδουν με αυτές που ζητά η αγορά εργασίας, και αφετέρου να μπορεί να αποδεικνύει ανά πάσα στιγμή στην αγορά εργασίας τα μαθησιακά αποτελέσματα που διαθέτει, ανεξάρτητα από τη διαδρομή μάθησης που ακολούθησε για να τα επιτύχει.

Συνεπώς, οι δυνατότητες μάθησης που προσφέρονται καθημερινά στο άτομο στο χώρο της εργασίας, του σπιτιού, στον ελεύθερο χρόνο και η αναγνώριση της «αξίας» τους σε συνδυασμό με τη δυνατότητα επικύρωσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων που κατακτώνται σε μη-τυπικά και άτυπα μαθησιακά περιβάλλοντα ενισχύουν την

πιθανότητα απασχολησιμότητας του ατόμου. Μάλιστα, στις σύγχρονες κοινωνίες, όπου το μόνο σταθερό μέγεθος είναι η αλλαγή, η επικύρωση των εναλλακτικών διαδρομών μάθησης συνιστά σημαντική εκπαιδευτική πολιτική για την αντιμετώπιση της ανεργίας, των συνεχώς μεταβαλλόμενων αναγκών της αγοράς εργασίας και του κινδύνου απώλειας της θέσης εργασίας, εξαιτίας της αναντιστοιχίας των δεξιοτήτων, με αποτέλεσμα την προάσπιση της απασχολησιμότητας του ατόμου.

Επιπρόσθετα, η επικύρωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων που έχουν αποκτηθεί σε μη-τυπικά και άτυπα μαθησιακά περιβάλλοντα συνιστά μια πολιτική που προωθεί και διευκολύνει την ένταξη του ατόμου στην κοινωνία (Council of the European Union, 2004). Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001) όρισε την κοινωνική ένταξη ως τη συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική του ζωή, ώστε αφενός να απολαμβάνει μια ποιότητα ζωής που είναι αποδεκτή από την κοινωνία στην οποία ζει, και αφετέρου να έχει πλήρη πρόσβαση στα θεμελιώδη δικαιώματά του. Σε αυτό το πλαίσιο, η επικύρωση της μη-τυπικής και της άτυπης μάθησης, μέσω των δυνατοτήτων που παρέχει στο άτομο για την ενίσχυση της απασχολησιμότητάς του και την πρόσβασή του στη δια βίου μάθηση (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012), ιδιαίτερα στην ανώτατη εκπαίδευση, καθιστά το άτομο κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά ενεργό, ενισχύοντας έτσι την ενεργό ιδιότητα του πολίτη. Η κοινωνική ένταξη, συνεπώς, επιτυγχάνεται όταν πληρούνται δύο βασικές προϋποθέσεις: το άτομο να κατέχει μια θέση εργασίας και να έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση. Η επικύρωση αποτελεί σημαντικό μέσο επίτευξης των παραπάνω προϋποθέσεων.

Ευρωπαϊκές πολιτικές για την επικύρωση της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζοντας την «αξία» της μάθησης που προκύπτει εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και τις δυνατότητες που προσφέρει η επικύρωση της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης για την προσωπική, επαγγελματική και κοινωνική ανάπτυξη του ατόμου και κατ' επέκταση για την οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των κοινωνιών της (CEDEFOP, 2008) συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη πολιτικών για την προώθηση της επικύρωσης της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης. Μία από τις πιο σημαντικές πολιτικές του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πρακτική εφαρμογή της επικύρωσης της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης στις χώρες της Ευρώπης

προωθείται μέσω της Σύστασης που εξέδωσε προς τα κράτη μέλη στις 20 Δεκεμβρίου του 2012.

Πιο συγκεκριμένα, το Συμβούλιο παρότρυνε τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μέχρι το 2018 εθνικούς μηχανισμούς επικύρωσης της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης, ώστε τα άτομα να αξιοποιούν τα μαθησιακά τους αποτελέσματα για τη συνέχιση της εκπαίδευσής τους στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα και για την ανεύρεση θέσης εργασίας. Επίσης, το Συμβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τα στάδια της επικύρωσης που προτείνει: τον προσδιορισμό, την καταγραφή, την αξιολόγηση και την πιστοποίηση στη βάση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, τα οποία οδηγούν στην απόκτηση ενός τυπικού επαγγελματικού προσόντος. Παράλληλα, για την προώθηση της επικύρωσης, το Συμβούλιο ζητά αφενός από τους εργοδότες, τους εθελοντικούς οργανισμούς και τους κοινωνικούς φορείς να διευκολύνουν τα άτομα στην ταυτοποίηση και στην καταγραφή των μαθησιακών αποτελεσμάτων που έχουν πετύχει στο αντίστοιχο μαθησιακό περιβάλλον και αφετέρου ζητά από τους παρόχους της εκπαίδευσης και της κατάρτισης να διευκολύνουν την πρόσβαση στην τυπική εκπαίδευση στη βάση των μαθησιακών αποτελεσμάτων (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012).

Επιπροσθέτως, σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (EXAE) αναπτύσσονται άξονες δράσης ήδη από το 2003 με το Υπουργικό Ανακοινωθέν του Βερολίνου μέχρι το πιο πρόσφατο Ανακοινωθέν του Παρισιού το 2018. Οι Υπουργοί παιδείας των χωρών που συμμετέχουν στη Διαδικασία της Μπολόνια παροτρύνουν τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης να αναγνωρίζουν με διαφανείς και ευέλικτες διαδικασίες τα μαθησιακά αποτελέσματα που προκύπτουν σε μη-τυπικά και άτυπα μαθησιακά περιβάλλοντα, ώστε να καθίστανται πιο ευέλικτα και ανοιχτά στους πολίτες, με πολλαπλές πύλες εισόδου σεβόμενα αφενός τις μοναδικές εμπειρίες και δυνατότητες μάθησης που διαθέτουν και αφετέρου προσφέροντας τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση και να αποφοιτούν από την ανώτατη εκπαίδευση σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής τους.

Ελληνική πολιτική για την επικύρωση της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης

Στην Ελλάδα, η εθνική πολιτική για την επικύρωση της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης δεν είναι τόσο ανεπτυγμένη συγκριτικά με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα μια ολιστική στρατηγική για την προώθηση του εν

λόγω ζητήματος. Ωστόσο, με τη ψήφιση των νόμων 3879/2010 περί ανάπτυξης της δια βίου μάθησης και 4115/2013 περί οργάνωσης και λειτουργίας του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.) φαίνεται το ενδιαφέρον της πολιτείας για την προώθηση της δια βίου μάθησης, μέσω της αναγνώρισης των εναλλακτικών μορφών μάθησης και την ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος για την επικύρωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, που αποκτώνται σε μη-τυπικά και άτυπα μαθησιακά περιβάλλοντα, αντίστοιχα.

Στην ελληνική νομοθεσία υπάρχουν διαφορές στην ορολογία σε σχέση με αυτή που χρησιμοποιείται διεθνώς στο πεδίο της επικύρωσης της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης. Συγκεκριμένα, αντί του όρου «επικύρωση» στην Ελλάδα χρησιμοποιείται ο όρος «πιστοποίηση» και αντί του όρου «μη-τυπική μάθηση» χρησιμοποιείται ο όρος «μη-τυπική εκπαίδευση». Η μη-τυπική εκπαίδευση αφορά στην εκπαίδευση που παρέχεται σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο. Περιλαμβάνει την αρχική επαγγελματική κατάρτιση, τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων (ν. 3879/2010, αρ. 2, παρ. 4) και το μεταλυκειακό έτος-τάξη μαθητείας του επαγγελματικού λυκείου (ν. 4186/2013, αρ.7, παρ. 1).

Στην Ελλάδα, η αρχική επαγγελματική κατάρτιση προσφέρει βασικές επαγγελματικές γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες σε ειδικότητες με στόχο την ένταξη, την επανένταξη, την επαγγελματική κινητικότητα και την προσωπική ανάπτυξη του ατόμου και περιλαμβάνει τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και τις Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ) (ν. 4186/2013). Ωστόσο, στα κείμενα πολιτικής στην Ευρώπη, η αρχική επαγγελματική κατάρτιση αναφέρεται ως «αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση» (Initial Vocational Education and Training-IVET) και αφορά στην εκπαίδευση και κατάρτιση, οι οποίες παρέχονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση (π.χ. επαγγελματικά κολέγια), πριν την είσοδο των εκπαιδευόμενων στην αγορά εργασίας, με στόχο την παροχή δεξιοτήτων που συνάδουν με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ώστε να επιτευχθεί η ομαλή μετάβαση των νέων εκπαιδευόμενων από την εκπαίδευση στο χώρο εργασίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Η εθνική στρατηγική για την ανάπτυξη ενός συστήματος πιστοποίησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτώνται μέσω εναλλακτικών διαδρομών μάθησης

σχεδιάζεται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού κύριες αρμοδιότητες του οποίου είναι η πιστοποίηση των εισροών και των εκροών της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης (ν.4115/2013, αρ.14, παρ.1).

Επί του παρόντος, η πιστοποίηση των εισροών έχει μεγαλύτερο επίπεδο εφαρμογής σε σχέση με την πιστοποίηση των προσόντων που έχουν αποκτηθεί μέσω της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης, η οποία δεν έχει ακόμα αναγνωριστεί ως δικαίωμα κάθε πολίτη, καθώς ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π πιστοποιεί συγκεκριμένα προσόντα για τα οποία η ελληνική πολιτεία έχει δείξει ενδιαφέρον διότι παρουσιάζουν ζήτηση στην αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα, πιστοποιούνται οι απόφοιτοι των ΣΕΚ και ΙΕΚ, οι απόφοιτοι του μεταλυκειακού έτους-τάξη μαθητείας, οι συμμετέχοντες στα σεμινάρια για την εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων μη-τυπικής εκπαίδευσης που παρέχονται από τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης και οι επαγγελματίες των ιδιωτικών υπηρεσιών ασφάλειας (CEDEFOP, 2016).Όσον αφορά την πιστοποίηση της άτυπης μάθησης, βρίσκεται σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης και δεν έχει σχεδιαστεί ακόμα ένα επίσημο πλαίσιο για την εφαρμογή της. Το αποτέλεσμα της πιστοποίησης προσφέρει στα άτομα πλήρη εργασιακά δικαιώματα, αλλά δεν δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση. Η πιστοποίηση στην Ελλάδα φαίνεται ότι στοχεύει μόνο στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας του ατόμου (CEDEFOP, 2016).

Σε αυτό το πλαίσιο, στην παρούσα μελέτη διερευνώνται οι λόγοι για τους οποίους η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης στην Ελλάδα συνδέεται περισσότερο με την ενίσχυση της απασχολησιμότητας του ατόμου και λιγότερο με την προώθηση της κοινωνικής του ένταξης, καθώς και οι προοπτικές σύνδεσης της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα τα ερευνητικά μας ερωτήματα διαμορφώθηκαν ως εξής: α) Για ποιους λόγους η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης στην Ελλάδα συνδέεται περισσότερο με την απασχολησιμότητα και λιγότερο με την κοινωνική ένταξη; και β) Πώς η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης μπορεί να αποτελέσει εναλλακτική πύλη εισόδου στην ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα;

Στη συνέχεια αναζητήθηκε η καταλληλότερη μεθοδολογία για την απάντηση των ως άνω ερωτημάτων.

Μεθοδολογία

Σύνδεση θεωρητικού πλαισίου και ερευνητικής μεθοδολογίας

Στην παρούσα έρευνα επιλέχθηκε η ποιοτική προσέγγιση για να διερευνηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, καθώς μελετήθηκε το «γιατί» και το «πώς» συμβαίνει κάτι και όχι το «τι συμβαίνει», το οποίο προσεγγίζεται ποσοτικά (Κεδράκα, 2008). Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε «γιατί» η ανάπτυξη της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης στην Ελλάδα συνδέεται περισσότερο με την ενίσχυση της απασχολησιμότητας του ατόμου και λιγότερο με την προώθηση της κοινωνικής του ένταξης, καθώς και «πώς» η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης θα μπορούσε να αποτελέσει μια εναλλακτική πύλη εισόδου στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση. Σε αυτό το πλαίσιο, καθώς διερευνήθηκαν πολιτικές, χρειάστηκε η βαθύτερη ανάλυση, κατανόηση και ερμηνεία των ποιοτικών δεδομένων που προέκυψαν από τις απόψεις του ερευνώμενου πληθυσμού. Η ποιοτική έρευνα συνιστά μια προσέγγιση εις βάθος, σε αντίθεση με την ποσοτική, η οποία δεν μπορεί να δώσει τις ερμηνείες που απαιτούνται (Κεδράκα, 2008) για την κατανόηση των εν λόγω πολιτικών.

Μέθοδος συλλογής δεδομένων

Στην παρούσα έρευνα η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων ήταν η ποιοτική συνέντευξη και πιο συγκεκριμένα η ημιδομημένη συνέντευξη. Η ποιοτική συνέντευξη επελέγη καθώς βοηθά στη σε βάθος διερεύνηση των απόψεων των ερωτώμενων, επιτρέπει τη διαδραστική επικοινωνία μεταξύ του/της ερευνητή/τριας και του/της ερωτώμενου/νης και συνιστά έναν άμεσο τρόπο για να δει ο/η ερευνητής/τρια το υπό μελέτη φαινόμενο μέσα από τα «μάτια» του ερωτώμενου πληθυσμού. Μάλιστα, ο συγκεκριμένος τύπος ποιοτικής συνέντευξης χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα, αφενός λόγω της ευελιξίας που παρέχει στον/στην ερευνητή/τρια να τροποποιήσει το περιεχόμενο των ερωτήσεων του/της ανάλογα με τον/την ερωτώμενο/νη, να εμβαθύνει ή να αποσαφηνίσει με επιπλέον ερωτήσεις σημαντικά για την έρευνα στοιχεία που ειπώθηκαν, να αφαιρέσει ή να αλλάξει τη σειρά των ερωτήσεων και αφετέρου λόγω της ελευθερίας που παρέχει στους ερωτώμενους να αναπτύξουν τις απόψεις τους (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

Σχεδιασμός και διεξαγωγή των συνεντεύξεων

Οι συνεντεύξεις στηρίχθηκαν πάνω σε συγκεκριμένους άξονες συζήτησης, οι οποίοι συνδέονταν άμεσα με τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας. Μάλιστα, είχαν προσχεδιαστεί ορισμένες συμπληρωματικές ερωτήσεις, τις οποίες έθετε η ερευνήτρια σε περίπτωση που οι συνεντευξιαζόμενοι κατά τη διάρκεια της συζήτησης δεν της έδιναν επαρκείς πληροφορίες για να απαντήσει αργότερα στα ερευνητικά της ερωτήματα. Οι άξονες συζήτησης και οι συμπληρωματικές ερωτήσεις φαίνονται στον ακόλουθο Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Άξονες συζήτησης και συμπληρωματικές ερωτήσεις

Άξονες συζήτησης	Συμπληρωματικές ερωτήσεις
1.Μιλήστε μου σας παρακαλώ για το εθνικό σύστημα πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης.	1. Μιλήστε μου σας παρακαλώ για το πώς αναπτύσσεται η μη-τυπική εκπαίδευση στην Ελλάδα.
2.Μιλήστε μου σας παρακαλώ για τις προοπτικές σύνδεσης της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα.	2. Πιστεύετε ότι είναι σημαντική η μη-τυπική εκπαίδευση και η άτυπη μάθηση ως εναλλακτικές διαδρομές μάθησης και γιατί;
3. Μιλήστε μου σας παρακαλώ για τα κριτήρια με βάση τα οποία επιλέγετε να υλοποιείτε προγράμματα μη-τυπικής εκπαίδευσης.	3. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα οφέλη της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης;
	4. Γιατί πιστεύετε στην Ελλάδα η πιστοποίηση νοείται ως “certification” και όχι ως “validation”;

Στην παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκαν δώδεκα συνεντεύξεις. Από αυτές, οι δέκα πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης και οι δύο τηλεφωνικά. Η αρχική προσέγγιση με τους ερωτώμενους έγινε τηλεφωνικά και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email). Η ερευνήτρια έδινε αναλυτικά στοιχεία για την ταυτότητά της, για το αντικείμενο της έρευνας και για το σκοπό της συνέντευξης. Επίσης, εξηγούσε στους ερωτώμενους τον

λόγο για τον οποίο ζητούσε τη συμβολή τους στην έρευνά της και ζητούσε κάθε φορά την άδειά τους για να χρησιμοποιήσει μαγνητόφωνο, ώστε να διασφαλιστεί η πιστή αναπαραγωγή των λεγομένων τους. Ακόμα, διαβεβαίωνε τους ερωτώμενους ότι θα διαφυλαχτεί η ανωνυμία τους και ότι οι πληροφορίες που θα της δώσουν θα χρησιμοποιηθούν μόνο στο πλαίσιο της έρευνάς της.

Στρατηγική δειγματοληψίας και δείγμα της έρευνας

Η δειγματοληπτική στρατηγική που επιλέχθηκε στην εν λόγω έρευνα ήταν η δειγματοληψία χιονοστιβάδας ή αλυσιδωτή δειγματοληψία (snowball or chain sampling). Η συγκεκριμένη στρατηγική επιλέχθηκε διότι, εξαιτίας της φύσης των ερευνητικών ερωτημάτων, υπήρχε δυσκολία να εντοπιστούν τα μέλη ενός συγκεκριμένου πληθυσμού που θα γνώριζε επαρκώς τις πολιτικές που αναπτύσσονται σε εθνικό επίπεδο για την πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης. Αρχικά, επιλέχθηκαν δύο άτομα-κλειδιά από τον πληθυσμό που ενδιέφερε την ερευνήτρια, τα οποία διέθεταν τα χαρακτηριστικά, τη γνώση και την κοινωνική δικτύωση, ώστε να την οδηγήσουν στον εντοπισμό και άλλων μελών του πληθυσμού (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Έτσι, ο ένας πληροφορητής παρέπεμπε στον άλλο και υπήρξε η δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφορητές «κλειδιά».

Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελείτο από δώδεκα άτομα. Συγκεκριμένα, δύο εργαζόμενους του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ), έναν εργαζόμενο του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP), έναν εργαζόμενο στο τμήμα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Κεφαλαίου της Στέγης της Ελληνικής Βιομηχανίας, έναν εργαζόμενο στο Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ, έναν σύμβουλο ιδιωτικής εταιρίας μελετών κοινωνικών και εκπαιδευτικών θεμάτων, έναν διευθυντή δημόσιου ΙΕΚ, μία διευθύντρια δημόσιου ΙΕΚ Ειδικής Αγωγής, μία υποδιευθύντρια δημόσιου ΙΕΚ-εκπαιδύτρια ενηλίκων και εξετάστρια στις εξετάσεις πιστοποίησης των εκπαιδευτών ενηλίκων που διοργανώνονται από τον ΕΟΠΠΕΠ, μια διευθύντρια δημόσιου Κέντρου Δια Βίου Μάθησης, έναν διευθυντή ιδιωτικού ΙΕΚ και μια διευθύντρια ιδιωτικού Κέντρου Δια Βίου Μάθησης.

Ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων

Στην παρούσα έρευνα η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις ήταν η θεματική ανάλυση. Για τη

διεξαγωγή της θεματικής ανάλυσης ακολουθήθηκαν τα έξι στάδια ανάλυσης των Braun και Clarke (2006), τα οποία περιγράφονται στον ακόλουθο Πίνακα 2.

Πίνακας 2: Στάδια διεξαγωγής της θεματικής ανάλυσης

Στάδια	Περιγραφή της διαδικασίας
<p>1. Εξοικείωση με τα δεδομένα</p>	<p>Στο πρώτο στάδιο της ανάλυσης η ερευνήτρια εξοικειώθηκε με το ερευνητικό υλικό μέσω της επαναλαμβανόμενης προσεκτικής ανάγνωσης του συνόλου των ερευνητικών δεδομένων, της ακρόασης των συνεντεύξεων και της ενεργητικής αναζήτησης θεμάτων και μοτίβων συναφών με τα προς διερεύνηση ζητήματα. Στην παρούσα έρευνα, επειδή όλες οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν, προηγήθηκε η διαδικασία της απομαγνητοφώνησής τους από την ερευνήτρια. Έτσι, ο προφορικός λόγος μετατράπηκε σε γραπτό κείμενο για να αναλυθεί με μεγαλύτερη συστηματικότητα. Σε αυτό το στάδιο η ερευνήτρια σχημάτισε μια πρώτη εικόνα αναφορικά με τα λεγόμενα των ερωτώμενων και κατέγραψε τις αρχικές της ιδέες.</p>
<p>2. Κωδικοποίηση</p>	<p>Στο δεύτερο στάδιο της ανάλυσης η ερευνήτρια εξετάζοντας τα κείμενα των συνεντεύξεων σειρά προς σειρά, παρήγαγε κωδικούς σε κάθε απόσπασμα των κειμένων. Οι κωδικοί αυτοί συνιστούσαν σύντομες εκφράσεις του νοήματος που δίνει η ερευνήτρια στο συγκεκριμένο τμήμα των δεδομένων.</p> <p>Μέσω της κωδικοποίησης η ερευνήτρια εντόπιζε μονάδες νοήματος που συνδέονται μεταξύ τους και οργάνωσε τα δεδομένα σε ομάδες, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με τα ερευνητικά ερωτήματα.</p>
<p>3. Αναζήτηση των θεμάτων</p>	<p>Στο τρίτο στάδιο της ανάλυσης η ερευνήτρια συνδύαζε διαφορετικούς κωδικούς που προέκυψαν μέσα από τα δεδομένα και σχημάτιζε πιθανά θέματα, τα οποία ερμήνευαν σε μεγαλύτερο βάθος τα δεδομένα συγκριτικά με τους κωδικούς, οι οποίοι ήταν</p>

	πιο περιγραφικοί.
4. Επανεξέταση των θεμάτων	Στο τέταρτο στάδιο η ερευνήτρια επανεξέταζε και βελτίωνε τα θέματα που είχε αναπτύξει, ώστε να έχουν συνοχή μεταξύ τους και να υπάρχουν ξεκάθαροι νοηματικοί διαχωρισμοί ανάμεσά τους. Η ερευνήτρια διάβασε όλα τα αποσπάσματα των κειμένων που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή θεμάτων και έλεγξε αν σχηματίζουν ένα συνεκτικό μοτίβο. Στη συνέχεια σχεδίασε ένα θεματικό χάρτη που απεικόνιζε όλα τα θέματα και τα υποθέματα που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων και συνδέονται με τα ερευνητικά ερωτήματα.
5. Ορισμός και ονομασία θεμάτων	Στο πέμπτο στάδιο της ανάλυσης η ερευνήτρια καθόρισε λεπτομερώς τα χαρακτηριστικά και την ονομασία του κάθε θέματος, ώστε αυτή να είναι περιεκτική και ενδιαφέρουσα για να δίνει άμεσα μια εικόνα στον αναγνώστη για το περιεχόμενό τους.
6. Συγγραφή των ευρημάτων	Στο τελευταίο στάδιο της θεματικής ανάλυσης η ερευνήτρια έγραψε την τελική ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων της έρευνας ώστε να δοθεί απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα. Η ερευνήτρια συνέδεσε τα δεδομένα μεταξύ τους και μεταξύ των θεμάτων και υποθεμάτων, καθώς και ανέλυσε τα ευρήματα με βάση τον θεματικό χάρτη.

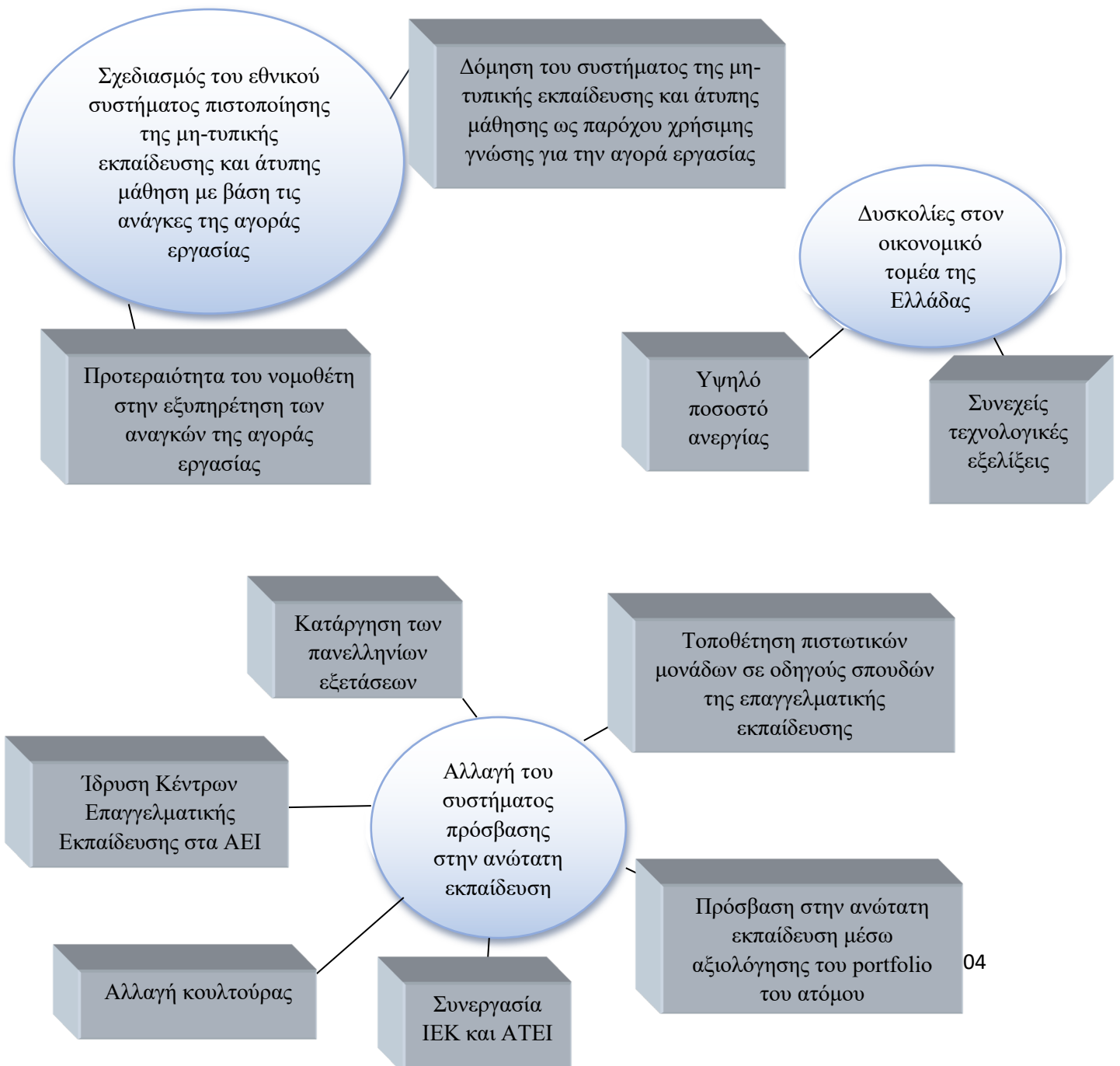
Η θεματική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων κατέληξε στα εξής θέματα: «Σχεδιασμός του εθνικού συστήματος πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας», «Δυσκολίες στον οικονομικό τομέα της Ελλάδας», «Αλλαγή του συστήματος πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση». Επίσης, τα υποθέματα που αναδείχθηκαν είναι τα ακόλουθα: «Δόμηση του συστήματος της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης ως παρόχου χρήσιμης γνώσης για την αγορά εργασίας», «Προτεραιότητα του νομοθέτη στην εξυπηρέτηση των αναγκών της αγοράς εργασίας», «Υψηλό ποσοστό ανεργίας», «Συνεχείς τεχνολογικές εξελίξεις», «Κατάργηση των πανελληνίων εξετάσεων»,

«Τοποθέτηση πιστωτικών μονάδων σε οδηγούς σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης», «Πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση μέσω αξιολόγησης του portfolio του ατόμου», «Συνεργασία ΙΕΚ και ΑΤΕΙ», «Ίδρυση Κέντρων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στα ΑΕΙ» και «Αλλαγή κουλτούρας». Τα θέματα και τα υποθέματα που αναδείχτηκαν μέσω της θεματικής ανάλυσης δημιούργησαν τον ακόλουθο θεματικό χάρτη (Σχήμα 1), ο οποίος απαντά στα ερευνητικά ερωτήματα της εν λόγω μελέτης.

Αποτελέσματα

Η θεματική ανάλυση των δεδομένων της παρούσας έρευνας ανέδειξε τρία κύρια θέματα και δέκα υποθέματα, τα οποία απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα και σχημάτισαν τον ακόλουθο θεματικό χάρτη (Σχήμα 1).

Σχήμα 1: Θεματικός χάρτη

Λόγοι για τους οποίους η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης στην Ελλάδα συνδέεται περισσότερο με την απασχολησιμότητα και λιγότερο με την κοινωνική ένταξη

Σχεδιασμός του εθνικού συστήματος πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας

Σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, στην Ελλάδα η ανάπτυξη της δια βίου μάθησης συνδέθηκε από την αρχή με την απασχόληση, καθώς η πολιτική για την προώθησή της ξεκίνησε στο τέλος της δεκαετίας του 1990 με το δεύτερο Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση (National Action Plan for Employment in Greece) που κατέθεσε η χώρα το 2000 στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όπου σε μια παράγραφο αποτυπώθηκε γενικά τι θα ήθελε η Ελλάδα από τη δια βίου μάθηση. Σύμφωνα με έναν συνεντευξιζόμενο: «*Η δια βίου μάθηση ξεκίνησε στην Ελλάδα στο τέλος της δεκαετίας του 1990 με το δεύτερο Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση (National Action Plan for Employment in Greece) που κατέθεσε η χώρα στην Κοινότητα, όπου μέσα σε μια παράγραφο αποτυπώθηκε γενικά τι θα θέλαμε στην Ελλάδα ως δια βίου μάθηση και είκοσι χρόνια μετά έχει γίνει πρόοδος, καθώς δεν είχαμε την κουλτούρα που έχουν στο πεδίο άλλες χώρες. Υπήρχε πολύ μεγάλη άρνηση πολιτικά. Ήταν πολύ ευρωπαϊκή σκέψη και προοδευτική για να ταιριάζει στην Ελλάδα (Σ5)».*

Επίσης, το εθνικό σύστημα πιστοποίησης της μη-τυπικής και άτυπης μάθησης έχει σχεδιαστεί με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, καθώς η αλυσίδα των διεργασιών που έχει σχεδιαστεί σε εθνικό επίπεδο για την ανάπτυξη του συστήματος πιστοποίησης των εκροών της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης ξεκινάει από τη διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας και συνδέεται άμεσα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων. Έτσι, με βάση τις ανάγκες που έχει η αγορά εργασίας αναλαμβάνουν οι κοινωνικοί εταίροι, κυρίως οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι, τη δημιουργία των επαγγελματικών περιγραμμάτων. Στη συνέχεια, φτιάχνονται τα αντίστοιχα προγράμματα σπουδών επαγγελματικής εκπαίδευσης στα οποία καταρτίζεται το άτομο και μετά την κατάρτιση και την επιτυχή αξιολόγησή του πιστοποιεί, μέσω των εξετάσεων πιστοποίησης που διοργανώνει ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., τα μαθησιακά αποτελέσματα που έχει επιτύχει και αντιστοιχίζεται ο τίτλος σπουδών που αποκτά μέσω της πιστοποίησης με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων, το οποίο έχει αντιστοιχηθεί με το Ευρωπαϊκό. Ενδεικτικά: «*Με βάση το σχεδιασμό που υπάρχει διαχρονικά υπάρχει ένας κύκλος διεργασιών που ξεκινάει από τη διάγνωση αναγκών*

αγοράς εργασίας ώστε στη συνέχεια με βάση τις ανάγκες που έχει η αγορά εργασίας να μπορεί να γίνει ένα αίτημα από συλλογικότητες όπου είναι οι κοινωνικοί εταίροι, εργοδότες και εργαζόμενοι, όπου είναι το κράτος και οι αρμόδιοι φορείς του κράτους ώστε μετά να μπορέσουν να καθοριστούν αυτές οι ανάγκες που έχει η αγορά εργασίας ώστε να φτιαχτούν τα επαγγελματικά περιγράμματα όπου σε αυτά με βάση το επάγγελμα και τις εξειδικεύσεις αποτυπώνονται γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες ενός ανθρώπου για να μπορέσει να ασκήσει μια εξειδίκευση ή ένα επάγγελμα. Στη συνέχεια φτιάχνεται ένα πρόγραμμα σπουδών, σε αυτό καταρτίζεται το άτομο και έρχεται μετά την κατάρτιση του και την αξιολόγησή του να πιστοποιηθεί και να μπορέσει να υπάρξει η αντιστοιχία μετά την πιστοποίηση στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων, το οποίο αντιστοιχίζεται με το ευρωπαϊκό(Σ5)».

Δόμηση του συστήματος της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης ως παρόχου χρήσιμης γνώσης για την αγορά εργασίας

Το σύστημα της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης έχει δομηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να παρέχει στο άτομο κυρίως την πολύ εξειδικευμένη γνώση που θα το κάνει χρήσιμο πάνω στη δουλειά που κάνει ή που επιδιώκει να πάρει ή για να διατηρήσει τη θέση εργασίας του και λιγότερο στο να δίνει μια γενική γνώση. Ο στόχος είναι το άτομο όταν τελειώσει την επαγγελματική του εκπαίδευση να είναι ταυτόχρονα και απασχολήσιμο. Παραδείγματος χάρη: «*Στόχος της επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι να σε κάνει καλό στη δουλειά σου, όχι καλό πολίτη. Να σε κάνει έτοιμο επαγγελματία. Το ζητούμενο είναι οι σπουδαστές στο τέλος να μπορούν να βρουν δουλειά. Αυτό είναι το ζητούμενο. Η ανεύρεση θέσης εργασίας (Σ2)*».

Προτεραιότητα του νομοθέτη στην εξυπηρέτηση των αναγκών της αγοράς εργασίας

Προτεραιότητα του νομοθέτη είναι η εξυπηρέτηση των αναγκών της αγοράς εργασίας, καθώς ουσιαστικά το κομμάτι που έχει προχωρήσει είναι το τμήμα της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, το οποίο συνδέεται στενά με την αγορά εργασίας, καθώς στοχεύει στη δημιουργία έτοιμων επαγγελματιών. Ωστόσο, το κομμάτι της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων, το οποίο συνδέεται με τις έννοιες του πολίτη-citizenship και την ανάπτυξη των γενικότερων γνώσεων του πληθυσμού της χώρας δεν έχει προχωρήσει ακόμα. Επίσης, δεν έχει προχωρήσει η πιστοποίηση της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και της άτυπης μάθησης με μοναδικές εξαιρέσεις την πιστοποίηση της

εκπαιδευτικής επάρκειας των εκπαιδευτών ενηλίκων και του προσωπικού ιδιωτικής ασφάλειας αντίστοιχα, καθώς συνιστούν επαγγέλματα που έχει ανάγκη η αγορά εργασίας. Χαρακτηριστικό είναι το επόμενο απόσπασμα: «Από το πεδίο της μη-τυπικής εκπαίδευσης μόνο οι τίτλοι της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης έχουν καταταχθεί στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων και εφαρμόζεται η πιστοποίηση αποφοίτων ΙΕΚ και ΣΕΚ. Με πολύ πρόσφατο νόμο προβλέπεται και σύστημα πιστοποίησης για τα πεδία της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων και της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Όμως, τα συστήματα της πιστοποίησης της αρχικής και της συνεχιζόμενης καθορίζονται ειδικά, δεν έχουν ενταχθεί σε Προεδρικό που θα προέβλεπε γενικά τους όρους και τις προϋποθέσεις όλου του εθνικού συστήματος πιστοποίησης των εκροών της μη-τυπικής και της άτυπης μάθησης. Το πεδίο της άτυπης μάθησης δεν έχει ακόμα αγγιχθεί στην Ελλάδα με μοναδική εξαίρεση την ειδικότητα του προσωπικού ιδιωτικής ασφάλειας, οι οποίοι προσέρχονται σε εξετάσεις πιστοποίησης που διενεργούνται από τον ΕΟΠΠΕΠ και τους χορηγείται Βεβαίωση Επάρκειας, τίτλος ο οποίος δεν έχει καταταχθεί στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων και συνδέεται στην περίπτωση τους με την άδεια άσκησης επαγγέλματος, δηλαδή με την αγορά εργασίας. Αν έχει κανείς μια ματιά αντικειμενικού παρατηρητή θα δει ότι διαχρονικά η νομοθεσία διακρίνεται από μια αποσπασματικότητα. Δεν έχει υπάρξει ένα νομοθέτημα το οποίο να είναι αφιερωμένο αποκλειστικά και μόνο στο πεδίο της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης. Προφανώς γιατί ίσως δεν αποτελεί προτεραιότητα της εθνικής στρατηγικής (Σ1)».

Δυσκολίες στον οικονομικό τομέα της Ελλάδας

Εξαιτίας της δύσκολης οικονομικής κατάστασης στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα, η επαγγελματική κατάρτιση θεωρείται το βασικότερο κομμάτι της μη-τυπικής εκπαίδευσης, καθώς παίζει σημαντικό ρόλο στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και κατ' επέκταση στην ανεύρεση θέσης εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, προωθείται περισσότερο η πιστοποίηση των προσόντων που προέρχονται από την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και όχι αυτών που προέρχονται από τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων. Για παράδειγμα ένας συνεντευξιαζόμενος υποστήριξε: «Στην περίπτωση της Ελλάδας, ειδικά με την καθίζηση των τελευταίων δέκα χρόνων το σημαντικότερο είδος της μη-τυπικής μάθησης είναι η επαγγελματική εκπαίδευση και ειδικά η συνεχιζόμενη και εκεί θα σταθώ γιατί αναβαθμίζει, συμπληρώνει και τροποποιεί

τις επαγγελματικές δεξιότητες του ατόμου κατά τη διάρκεια του εργασιακού του βίου και προσαρμόζεται πιο εύκολα στις αλλαγές της αγοράς εργασίας (Σ4)».

Υψηλό ποσοστό ανεργίας

Το γεγονός ότι στη χώρα υπάρχουν 1.000.000 άνεργοι, οι περισσότεροι απόφοιτοι λυκείου με περιορισμένες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες οι οποίοι για να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας πρέπει να αποκτήσουν τις δεξιότητες που ζητούν οι κοινωνικοί εταίροι και οι επιχειρήσεις. Η βασική διάσταση στην αγορά εργασίας σήμερα είναι η απασχολησιμότητα. Για να μπορεί κανείς να μείνει απασχολήσιμος χρειάζεται αφενός να συμμετέχει σε προγράμματα μη-τυπικής εκπαίδευσης και αφετέρου να μπορεί να μαθαίνει γενικά και μέσω της άτυπης μάθησης, αλλιώς κινδυνεύει η θέση του στην αγορά εργασίας. Η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης αποτελεί «διαβατήριο» για την αγορά εργασίας. Το ζητούμενο σήμερα στην Ελλάδα είναι το άτομο να έχει άμεση επαγγελματική αποκατάσταση, καθώς η χώρα δεν έχει ανάγκη από άλλους ανέργους. Χαρακτηριστικά: *«Αυτή τη στιγμή έχουμε 1.000.000 ανέργους, οι περισσότεροι από αυτούς είναι απόφοιτοι Λυκείου. Για να μπορέσουν να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας πρέπει να αποκτήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που ζητά η αγορά εργασίας. Η βασική διάσταση στην αγορά εργασίας σήμερα είναι η απασχολησιμότητα και για να μπορεί κανείς να μένει απασχολήσιμος πρέπει και να συμμετέχει στη μη-τυπική, αλλά και να μπορεί να μαθαίνει συνεχώς πράγματα και μέσω της άτυπης (Σ9)».*

Συνεχείς τεχνολογικές εξελίξεις

Εξαιτίας της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης και των συνεχών τεχνολογικών εξελίξεων, της ραγδαίας διαφοροποίησης στην αγορά εργασίας, της αλλαγής των αναπτυξιακών αναγκών που συνεπάγεται, τα επαγγέλματα αλλάζουν, αναμορφώνονται, χάνονται με αποτέλεσμα τα άτομα να έχουν ανάγκη την επιμόρφωση ή την αλλαγή καριέρας, ώστε να προσαρμοστούν στις συνεχείς αλλαγές, που προκύπτουν κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου και να παραμείνουν απασχολήσιμα. Με τη μορφή που έχει εξελιχθεί ο κόσμος οι γνώσεις απαξιώνονται γρήγορα και οι πτυχιούχοι παλαιότερων δεκαετιών δεν μπορούν πλέον να «σταθούν» στην αγορά εργασίας. Σχετικό είναι το επόμενο απόσπασμα: *«Με βάση τις τεχνολογικές εξελίξεις και τη ραγδαία διαφοροποίηση που έχουμε στην αγορά εργασίας είναι όλο και πιο επιτακτική η ανάγκη της*

πιστοποίησης προσόντων που έχουν αποκτηθεί με μη-τυπικό και άτυπο τρόπο, ώστε αυτά να αναγνωριστούν και να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην αγορά εργασίας (Σ12)».

Το μοντέλο του ενός εργοδότη και της συνταξιοδότησης από την ίδια δουλειά πλέον δεν υπάρχει και το άτομο θα πρέπει να αλλάζει πολλές δουλειές και εργοδότες στον εργασιακό του βίο. Για να το επιτύχει αυτό και να μην βρεθεί εκτός αγοράς εργασίας, το άτομο, ειδικά οι νεότερες γενιές, θα πρέπει να είναι ευέλικτο στο να αποκτά την εξειδικευμένη γνώση που χρειάζεται η αγορά εργασίας, ώστε να είναι συνεχώς απασχολήσιμο και να μπορεί να αναγνωρίζει και να χρησιμοποιεί μέσω της πιστοποίησης τα προσόντα που απέκτησε με μη-τυπικό και άτυπο τρόπο. Ενδεικτικό είναι το επόμενο απόσπασμα: «*Η εποχή του ενός εργοδότη κάποτε που κάποιος έμπαινε σε μια δουλειά και όταν έβγαινε στη σύνταξη ήταν στην ίδια δουλειά δεν υπάρχει. Άρα πρέπει να αλλάζει κανείς πολλούς διαφορετικούς εργοδότες στον εργασιακό του βίο, να αλλάζει πολλές δουλειές. Άρα πρέπει να είναι απασχολήσιμος (Σ8)».*

Προτάσεις για να αποτελέσει η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης εναλλακτική πύλη εισόδου στην ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα

Αλλαγή του συστήματος πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση

Σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, για να μπορέσει η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης να αποτελέσει εναλλακτική πύλη εισόδου στην ανώτατη εκπαίδευση της χώρας, θα πρέπει πρώτα να αλλάξει το σύστημα πρόσβασης σε αυτή και να οριστεί ένα νέο, καθώς αυτή τη στιγμή βάσει της ελληνικής νομοθεσίας δεν υπάρχουν αντίστοιχες προβλέψεις. Στην Ελλάδα μια σύνδεση της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση θεωρείται αρκετά προχωρημένη ιδέα, η οποία όμως πιθανότατα να υπάρξει στο μέλλον. Σήμερα, η Ελλάδα δεν είναι κοντά σε μια τέτοια σύνδεση, η οποία αποτελεί πρόκληση τόσο για τη χώρα όσο και για την Ευρώπη. Ωστόσο, μέσω της θεματικής ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων προέκυψαν έξι προτάσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να συνδέσουν την πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και της άτυπης μάθησης με την ελληνική ανώτατη εκπαίδευση. Ένας συνεντευξιαζόμενος υποστηρίζει: «*Αυτό το ζήτημα έχει να κάνει με το πώς θα οριστούν οι διαδικασίες πρόσβασης στην ανώτατη*

εκπαίδευση. Τώρα έχουμε ένα συγκεκριμένο σύστημα και για την Ελλάδα τώρα δεν είμαστε κοντά σε αυτό. Αυτό θα εξαρτηθεί από το πώς θα ρυθμιστεί το θέμα της πρόσβασης στα Πανεπιστήμια, κυρίως στα ΤΕΙ (Σ6)».

Κατάργηση των πανελληνίων εξετάσεων

Στην Ελλάδα για τα άτομα που έχουν επιλέξει τη διαδρομή της επαγγελματικής εκπαίδευσης δεν υπάρχει προς στιγμής η προοπτική της εξέλιξης προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση εξαιτίας της ύπαρξης των πανελληνίων εξετάσεων ως μοναδικού τρόπου πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αν καταργηθεί ο θεσμός των πανελληνίων, ο οποίος αποτελεί το μόνο ουσιαστικά λόγο που δεν συνδέεται η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση, τότε θα μπορούσαν να υπάρξουν προοπτικές σύνδεσης της πιστοποίησης με την ανώτατη εκπαίδευση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η κοινωνία θέλουν αυτή τη σύνδεση. Ωστόσο, το σύστημα προσπαθεί να κρατήσει τις εξετάσεις. Χρειάζεται θάρρος και πολιτική βούληση για να καταργηθούν οι πανελλήνιες εξετάσεις και να συνδεθεί η πιστοποίηση με την ανώτατη εκπαίδευση. Ενδεικτικά: «Δυστυχώς στην Ελλάδα έχουμε κάστρα τα οποία δεν έχουν ακόμα αποδομηθεί. Σε ανθρώπους που έχουν επιλέξει να πάνε στην επαγγελματική εκπαίδευση δεν υπάρχει η προοπτική της εξέλιξης προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό είναι κάτι λάθος και η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί ότι αυτό δεν είναι σωστό. Έχουμε δυστυχώς το φραγμό των πανελληνίων εξετάσεων και όποιος θελήσει να μπει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να δώσει εξετάσεις. Έτσι και πέσει αυτό το κάστρο θα αλλάξουν πολλά στο χώρο. Η κοινωνία βέβαια το θέλει, αλλά κατά πόσο υπάρχει το θάρρος να γίνει αυτή η αλλαγή αυτό είναι μεγάλη συζήτηση (Σ3)».

Τοποθέτηση πιστωτικών μονάδων σε οδηγούς σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης

Θα μπορούσε να υπάρξει ένας τρόπος σύνδεσης της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης αν στους οδηγούς σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης τοποθετηθούν πιστωτικές μονάδες, οι οποίες θα μπορούν να «ρευστοποιούνται» με μια αξιοκρατική και αδιάβλητη διαδικασία εξετάσεων, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στους ανθρώπους που έχουν τελειώσει αυτές τις σπουδές να προχωρήσουν, αν επιθυμούν, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε συναφές αντικείμενο με την εκπαίδευσή τους. Βέβαια, αυτή η διαδικασία προϋποθέτει μεγάλη αναδιοργάνωση

από πλευράς Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. και Υπουργείου Παιδείας, καθώς είναι ένα δύσκολο εγχείρημα το οποίο εξετάζεται τώρα στην Ευρώπη πώς θα μπορούσε να εφαρμοστεί. Ένας συνομιλητής μας είπε χαρακτηριστικά: «Αυτό που θα μπορούσε να γίνει, όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στους οδηγούς σπουδών να μπου πιστωτικές μονάδες και αυτές να μπορούν να ρευστοποιούνται με κάποιο τρόπο, ίσως μέσω εξετάσεων, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στους ανθρώπους που έχουν τελειώσει αυτές τις σπουδές να προχωρήσουν, αν επιθυμούν, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε συναφές αντικείμενο. Αυτό θέλει μεγάλη αναδιοργάνωση από πλευράς και Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. και Υπουργείου Παιδείας. Άλλο πράγμα είναι οι πιστωτικές μονάδες σε ακαδημαϊκά θέματα και άλλο σε επαγγελματικά θέματα. Είναι κάτι δύσκολο και αυτή τη στιγμή εξετάζεται στην Ευρώπη πώς μπορεί να γίνει (Σ11)».

Πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση μέσω αξιολόγησης του portfolio του ατόμου

Η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης θα μπορέσει να αποτελέσει εναλλακτική πύλη εισόδου στην ανώτατη εκπαίδευση, κυρίως στα ΑΤΕΙ και σε τεχνικά επαγγέλματα συναφή με τα προσόντα που διαθέτει το άτομο, στο πλαίσιο της αξιολόγησης του portfolio του. Αν η πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση γίνει ελεύθερη σε όλους, αλλά με αυστηρές προδιαγραφές, το άτομο που μετά την αποφοίτησή του από το Λύκειο διαθέτει ικανή, πιστοποιημένη εργασιακή εμπειρία, καθώς και «έχει χτίσει» μια σειρά από μη-τυπικά μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία έχουν αποκτηθεί μέσω ποιοτικά οργανωμένων προγραμμάτων και έχουν πιστοποιηθεί μέσα από διαδικασίες πιστοποίησης οι οποίες πληρούν αυστηρά διεθνή κριτήρια ποιότητας, θα μπορεί να απευθυνθεί στη σχολή που επιθυμεί να φοιτήσει για να αξιολογηθεί το portfolio του και να του επιτραπεί έτσι η συνέχιση των σπουδών του. Παράλληλα, χρειάζεται η παροχή από το κράτος συμβουλευτικής στήριξης και επαγγελματικού προσανατολισμού, ώστε το άτομο να βοηθηθεί ως προς το τι χρειάζεται να μάθει και τι δρόμο πρέπει να ακολουθήσει για να φτάσει στο στόχο του. Το επόμενο απόσπασμα είναι σχετικό: «Ένας τρόπος μπορεί να είναι η αξιολόγηση portfolio, όπως συμβαίνει στη Γαλλία. Κάποιος, που να είναι όμως απόφοιτος Λυκείου, χιτίζοντας μη-τυπική και άτυπη μάθηση, μέσω της εργασιακής του εμπειρίας, των σεμιναρίων που έχει παρακολουθήσει και τα λοιπά να μπορεί να συγκεντρώσει όλα του τα χαρτιά και αυτά να οδηγήσουν σε ένα ΤΕΙ. Όμως, για να γίνει αυτό στην Ελλάδα θέλει

υποδομές. Δεν είναι εύκολο. Θέλει συνεχή επαγγελματικό προσανατολισμό και συμβουλευτική υποστήριξη. Θέλει και τέτοιου είδους βοήθειες (Σ7)».

Βέβαια, η ανωτατοποίηση των ΑΤΕΙ σε Πανεπιστήμιο, που επιχειρείται σήμερα από το Υπουργείο Παιδείας, δυσκολεύει τη σύνδεση της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση και τη συνέχιση των σπουδών των ατόμων σε συναφή με τα προσόντα τους τεχνικά επαγγέλματα. Χαρακτηριστικά υποστηρίζεται: «Με τον νέο νόμο Γαβρόγλου τώρα έγιναν τα ΤΕΙ Πανεπιστήμια. Σε μια χώρα που μας λείπουν στελέχη μεσαίου επιπέδου ξαφνικά τα βαφτίζουμε όλα ανώτατα. Αυτό όπως καταλαβαίνετε δυσκολεύει πάρα πολύ την εναλλακτική που συζητάμε αυτή τη στιγμή (Σ8)».

Συνεργασία ΙΕΚ και ΑΤΕΙ

Η σύνδεση της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της συνεργασίας των ΙΕΚ και των ΑΤΕΙ. Η μεταξύ τους συνεργασία καθίσταται εφικτή, καθώς στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων τα ΙΕΚ από τα ΑΤΕΙ έχουν απόκλιση μόνο ενός επιπέδου (επίπεδο 5 και επίπεδο 6 αντίστοιχα). Για να είναι καλυμμένη η ακαδημαϊκή εκπαίδευση στην Ελλάδα και να αρθούν τυχόν καχυποψίες, κάποια προγράμματα των ΙΕΚ μπορούν να ελέγχονται από τα αντίστοιχα τμήματα των ΑΤΕΙ, ώστε οι ακαδημαϊκοί να γνωρίζουν το πρόγραμμα σπουδών που πραγματοποιείται στο ΙΕΚ, πώς επιτυγχάνεται η κατάρτιση, τι μαθησιακά αποτελέσματα αποκτούν οι απόφοιτοι του προγράμματος για να μπορέσει να επιτευχθεί η μετάβασή τους από τη φοίτηση στο ΙΕΚ και τη μη-τυπική εκπαίδευση, στο αντίστοιχο τμήμα του ΑΤΕΙ και την ανώτατη εκπαίδευση. Χαρακτηριστικά: «Ίσως μόνο αν συνεργάζονταν τα ΙΕΚ, κάποια προγράμματά τους με τα αντίστοιχα τμήματα των ΑΤΕΙ, γιατί δεν μιλάμε πια για ΑΕΙ, μιλάμε και εμείς για ΑΤΕΙ. Και για να είναι καλυμμένη η ακαδημαϊκή εκπαίδευση στην Ελλάδα, θα μπορούσε κάποια προγράμματα των ΙΕΚ να ελέγχονται από τα αντίστοιχα τμήματα των ΑΤΕΙ. Να υπάρχει ένας τυπικός έλεγχος και ίσως κάποιες εξετάσεις, να δουν οι ακαδημαϊκοί τι κάνουν εκεί τα παιδιά, ποιο είναι το πρόγραμμα σπουδών, πώς επιταχύνεται η κατάρτιση, για να μπορέσει να υπάρξει η μετάβαση από τη μη-τυπική εκπαίδευση στην τυπική. Μην ξεχνάμε ότι το πτυχίο του ΙΕΚ είναι επιπέδου πέντε και του ΑΤΕΙ επιπέδου έξι. Οπότε η

διαφοροποίηση μιας μονάδας επιπέδων, νομίζω ότι μπορούν τα παιδιά να συνεχίσουν (Σ11)».

Ίδρυση Κέντρων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στα ΑΕΙ

Σήμερα, επιχειρείται να γίνει μια σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης, δηλαδή των αποφοίτων των Επαγγελματικών Λυκείων με την ανώτατη εκπαίδευση και βάσει αυτού του εγχειρήματος προβλέπεται η ίδρυση διετών Κέντρων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης μέσα στα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ της χώρας. Οι δομές αυτές είναι ουσιαστικά δομές δια βίου μάθησης, ακριβώς ίδιες με τα ΙΕΚ και θα χορηγούν στους απόφοιτους τους τίτλο σπουδών επιπέδου πέντε. Ωστόσο, δεν εντάσσονται ρητά πουθενά, ούτε στο τυπικό σύστημα ούτε στη μη-τυπική εκπαίδευση. Ο νομοθέτης αφήνει να εννοηθεί ότι ίσως ανήκουν στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά δεν κάνει κάποια πρόβλεψη για το ζήτημα της πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μετά το πέρας των σπουδών. Ένας συνομιλητής μας λέει σχετικά: *«Αυτό το οποίο δειλά-δειλά επιχειρείται να γίνει είναι μια σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης, δηλαδή των αποφοίτων των Επαγγελματικών Λυκείων με την ανώτατη εκπαίδευση και βάσει αυτού του εγχειρήματος προβλέπεται σε πρόσφατη νομοθεσία η ίδρυση των Κέντρων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης μέσα στα Πανεπιστήμια, αυτά τα λεγόμενα διετή Κέντρα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, τα οποία αφορούν αποφοίτους επαγγελματικής εκπαίδευσης, δηλαδή αποφοίτους Επαγγελματικών Λυκείων και στους οποίους μετά την αποφοίτηση από τα διετή αυτά Κέντρα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης θα τους χορηγείται πάλι τίτλος επιπέδου πέντε. Τώρα, αν θα συνεχίζουν τις σπουδές τους στα Πανεπιστήμια, τι θα γίνει, μέχρι στιγμής έχει αποτυπωθεί στη νομοθεσία ότι κάθε Πανεπιστήμιο μπορεί να ιδρύει Κέντρο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης για τους αποφοίτους Επαγγελματικών Λυκείων. Εκεί λοιπόν, βλέπουμε ότι επιχειρείται μια σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την ανώτατη. Πέραν δηλαδή των πανελληνίων που δίνουν οι απόφοιτοι των Επαγγελματικών Λυκείων επιχειρείται μία σύνδεση με αυτά τα διετή Κέντρα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, τα οποία δεν εντάσσονται ρητά πουθενά, ούτε στο τυπικό ούτε στη μη-τυπική. Μπορεί να αφήνει να εννοηθεί ο νομοθέτης ότι είναι στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα(Σ1)».*

Αλλαγή κουλτούρας

Είναι αναγκαιότητα τα άτομα να μην αντιμετωπίζουν αδιέξοδα στη μαθησιακή τους πορεία, αλλά να συνεχίζουν τη διαδρομή τους στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων ελεύθερα, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις. Αν και το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων δημιουργήθηκε για να άρει τέτοιου είδους εμπόδια, τα άτομα που διαθέτουν πιστοποιημένα μη-τυπικά και άτυπα προσόντα στερούνται πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα. Η σύνδεση της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση θα μπορούσε να επιτευχθεί αν υπάρξει αλλαγή στη θεώρηση σκέψης και στη νοοτροπία, η οποία θα βοηθούσε σε μια διαφορετική θεώρηση, που στη συνέχεια θα εκφραζόταν σε θεσμικό, επιχειρησιακό και οργανωτικό πλαίσιο, το οποίο θα επέτρεπε τη δημιουργία ενός επαρκώς αξιόπιστου συστήματος πρόσβασης των ατόμων με πιστοποιημένα μη-τυπικά και άτυπα προσόντα στην ανώτατη εκπαίδευση. Στη συνέχεια ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα: «*Αυτό είναι μια τεράστια πρόκληση τόσο στη χώρα μας όσο και σε όλη την Ευρώπη. Υπάρχει ιδεολογικό πρόβλημα, το οποίο θα μπορούσε να επιλυθεί αν σε τεχνικό, επιχειρησιακό και οργανωτικό επίπεδο ήμασταν σίγουροι ότι φτάνουμε σε ένα σύστημα που μας καλύπτει και είναι επαρκώς αξιόπιστο (Σ5)*».

Συμπεράσματα

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των λόγων για τους οποίους η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης στην Ελλάδα συνδέεται περισσότερο με την ενίσχυση της απασχολησιμότητας του ατόμου και λιγότερο με την κοινωνική του ένταξη, καθώς και των προοπτικών σύνδεσης της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Όσον αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, σύμφωνα με τη θεματική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων, το εθνικό σύστημα πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να δίνεται προτεραιότητα στην εξυπηρέτηση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε δεξιότητες και να καθίσταται το άτομο απασχολήσιμο και χρήσιμο στην αγορά εργασίας. Επίσης, οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν σήμερα στην Ελλάδα και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας σε συνδυασμό με τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, οι οποίες επιφέρουν αλλαγές στα επαγγέλματα και μπορούν να θέσουν ανά πάσα στιγμή το άτομο εκτός

αγοράς εργασίας, συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση. Να στοχεύει, δηλαδή, η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης κυρίως στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας του ατόμου.

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, σύμφωνα με τη θεματική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας, αν και η σύνδεση της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση συνιστά προχωρημένη σκέψη για τα δεδομένα της Ελλάδας, θα μπορούσε να επιτευχθεί μελλοντικά αν άλλαζε το σύστημα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση. Μάλιστα, σύμφωνα με τη θεματική ανάλυση των δεδομένων, προέκυψαν έξι συγκεκριμένες προτάσεις, ώστε να αποτελέσει η πιστοποίηση της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης εναλλακτική πύλη εισόδου στην ανώτατη εκπαίδευση.

Συνεπώς, ακόμα δεν έχει δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο εθνικό σύστημα πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης, το οποίο ταυτόχρονα θα ενισχύει την απασχολησιμότητα και θα στοχεύει στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης του ατόμου καθώς και θα του προσφέρει τη δυνατότητα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση, όπως έχει προταθεί από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2012 και τα κράτη μέλη έχουν δεσμευτεί να αναπτύξουν το αργότερο μέχρι το 2018. Η Ελλάδα φαίνεται ότι δεν θα προλάβει χρονικά να τηρήσει την παραπάνω δέσμευσή της, καθώς σήμερα προτεραιότητα στη χώρα είναι η εξυπηρέτηση των αναγκών της αγοράς εργασίας και, αν και υπάρχουν προοπτικές σύνδεσης της πιστοποίησης της μη-τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης με την ανώτατη εκπαίδευση, δεν φαίνεται να υπάρχει ισχυρή πολιτική βούληση για να εφαρμοστούν.

Βιβλιογραφία

Bologna process (2003). *Realizing the European Higher Education Area*, Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education, Berlin, 19 September 2003. Ανακτήθηκε στις 25 Μαΐου 2018 από: http://media.ehea.info/file/2003_Berlin/28/4/2003_Berlin_Communique_English_577284.pdf

Bologna Process (2018). Communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education, Paris, 24-25 May 2018. Ανακτήθηκε στις 25 Μαΐου 2018

- από:http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2018_Paris/77/1/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology*, 3 (2).pp. 77-101. ISSN 1478-0887. Ανακτήθηκε στις 30 Ιουλίου 2018 από:<http://eprints.uwe.ac.uk/11735>
- CEDEFOP (2008). *Validation of informal and non-formal learning in Europe, A snapshot 2007*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου 2018 από:<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4073>
- CEDEFOP (2009). *European guidelines for validating non-formal and informal learning*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Ανακτήθηκε στις 20 Μαΐου 2018 από:<http://www.cedefop.europa.eu/node/11010>
- CEDEFOP (2015). *European Guidelines for Validating Non-Formal and Informal Learning*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union Ανακτήθηκε στις 11 Μαΐου 2018 από:<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-andresources/publications/3073>
- CEDEFOP (2016). *Country report: Greece 2016 update to the European inventory on validation of non-formal and informal learning*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union. Ανακτήθηκε στις 3 Μαΐου 2018 από:http://www.cedefop.europa.eu/files/2016_validate_el.pdf
- CEDEFOP (2017). *European inventory on validation of non-formal and informal learning – 2016 update. Synthesis report*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2018 από:<http://www.cedefop.europa.eu/en/events-andprojects/projects/validation-nonformaland-informal-learning/european-inventory>
- Council of the European Union (2004). *Common European Principles for the Identification and Validation of Non-Formal and Informal Learning* (EDUC 118 SOC 253). Ανακτήθηκε στις 10 Μαΐου 2018 από:http://www.viaa.gov.lv/files/news/24386/validation2004_en.pdf
- Duvekot, R., Scanlon, G., Charraud, A.M., Schuur, K., Coughlan, D., Mohn, T.N., Paulusse, J., & Clarus, R. (2007). *Managing European diversity in lifelong learning. The many perspectives of the valuation of prior learning in the European workplace*. Vught, Amsterdam: Foundation EC-VPL & HAN. Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2018 από:<http://www.ec-vpl.eu/managing-european-diversity-in-lifelong-learning/>
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001). *Ανακοίνωση της Επιτροπής: Η πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής δια βίου μάθησης*, COM (2001) 678 τελικό.

Ανακτήθηκε στις 30 Μαΐου 2018 από:<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0678&from=EL>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010). *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή οικονομική κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Μια νέα ώθηση για ευρωπαϊκή συνεργασία στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για την υποστήριξη της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»*, COM (2010) 296 τελικό. Ανακτήθηκε στις 15 Ιουνίου 2018 από:<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0296&from=EL>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015). *Κοινή έκθεση για το 2015 του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020). Νέες προτεραιότητες για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 417, 15.12.2015, pp. 25-35.* Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 201 από:[http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015XG1215\(02\)&from=EL](http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015XG1215(02)&from=EL)

Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε στις 11 Ιουλίου 2018 από:https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5826/4/15327_Isari-KOY.pdf

Κεδράκα, Κ. (2008). *Μεθοδολογία λήψης συνέντευξης*. Ανακτήθηκε στις 10 Ιουλίου 2018 από:<http://www.adulteduc.gr/>

N. 3879 (2010). «*Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις*», Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 163, 21 Σεπτεμβρίου 2010. Ανακτήθηκε στις 2 Ιουνίου 2018 από:http://www.edulll.gr/wp-content/uploads/2010/06/nomos_-3879_2010.pdf

N. 4186 (2013). «*Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις*», Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 193, 17 Σεπτεμβρίου 2013. Ανακτήθηκε στις 3 Ιουνίου 2018 από:https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/nomos_4186_2013_fek193.pdf

N. 4115 (2013). «*Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης και Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και άλλες διατάξεις*», Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 24, 30 Ιανουαρίου 2013. Ανακτήθηκε στις 1 Ιουνίου 2018 από:http://www.edulll.gr/wp-content/uploads/2011/03/NOMOS_4115_INEDIBIM_EOPPEP.pdf

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012). *Σύσταση του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2012 για την επικύρωση της μη-τυπικής και της άτυπης μάθησης. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 398, 22.12.2012, pp. 1-5.* Ανακτήθηκε στις 15 Μαΐου 2018 από: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:398:0001:0005:EL:PDF>.